

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A belső energiapiac működőképessé tételéről

(COM(2012) 663 final)

(2013/C 133/05)

Előadó: **Pierre-Jean COULON**

2012. november 15-én az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

„A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A belső energiapiac működőképessé tételéről”

COM(2012) 663 final.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció 2013. január 23-án elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2013. február 13–14-én tartott, 487. plenáris ülésén (a február 13-i ülésnapon) 94 szavazattal 2 ellenében, 3 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB a belső energiapiacot jó lehetőségnek tartja arra, hogy az Európában meghozott különböző energiaügyi döntésekből hasznot húzhassunk, valamint hogy biztosítsuk a teljes rendszernek az – egybekapcsolt infrastruktúrákon keresztül történő – optimális működését az ipari és lakossági fogyasztók javára.

1.2 Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság megközelítését, amennyiben annak célja az, hogy felszámolja azokat az intézkedéseket, amelyek a végső fogyasztót megfosztják az energiával kapcsolatos különféle választási lehetőségek előnyeitől.

1.3 A középpontba újból a fogyasztót kell állítani, és az intelligens hálózatokra és fogyasztásmérőkre vonatkozó valamennyi új megoldást a fogyasztó érdekeit szem előtt tartva kell megvalósítani.

1.4 A belső energiapiac végcéljait és megvalósítási módozatait illetően jelentős információhiány figyelhető meg, melyet csak egy, a civil társadalom valamennyi képviselőjének bevonásával folytatott nagyszabású uniós információs kampány ellen-súlyozhat.

1.5 Az uniós közpolitikák prioritását az energiaszegénység/-bizonytalanság elleni küzdelem kell, hogy képezze. Az EGSZB felszólítja a Tanácsot és az Európai Bizottságot, hogy ezt tegye

meg a 2013 májusában megrendezendő energiaügyi csúcstalálkozó elsőbbségi témájának.

2. A belső energiapiac tökéletlensége

2.1 Közleményében az Európai Bizottság jogosan száll síkra a belső energiapiac megfelelő működése mellett az uniós állam- és kormányfők által 2011 februárjában 2014-re meghatározott célkitűzés elérése érdekében. Az utóbbiak akkor leszögezték, hogy 2014-re meg kell valósítani a belső energiapiacot, teljes szabadságot biztosítva minden európai fogyasztó számára áram- vagy gázszolgáltatójának megválasztásához.

2.2 A belső áram- és gázpiac létrehozása ugyanis 1996-tól kezdve azon a kettős elven nyugodott, hogy egyrészt minden európai fogyasztó a saját maga által választott szolgáltatótól (függetlenül ez utóbbi nemzeti hovatartozásától) szerezheti be az energiát a termelőktől függetlenül energiatermelési infrastruktúrákon keresztül, másrészt pedig, hogy az egységes piac jótékony hatással lesz az energiaárakra, és erőteljes és pozitív jelzéseket fog adni a megvalósítandó beruházásokhoz.

2.3 E célkitűzés teljes megvalósítása még várat magára. A belső energiapiac egyes országokban lehetővé tette rugalmasabb választék és versenyképesebb árképzés felkínálását a fogyasztók számára, aminek révén mérséklődött az elsődleges energiaforrások költségénövekedésével összefüggő áremelkedési tendencia. Emellett megkönnyítette a rugalmasabb és átláthatóbb nagykereskedelmi piacok létrejöttét, ami megerősítette az energiaellátás biztonságát az Európai Unióban. A legtöbb tagállamban az energiapiacok változását a (nemzeti vagy regionális) monopóliumoktól a továbbra is nemzeti vagy regionális oligopóliumok felé való elmozdulás jellemezte, miközben ezek egymással igen csekély mértékben kerültek átfedésbe vagy versenyhelyetbe.

2.4 A létrejött új eszközök (energiatőzsdék, „piac-összekapcsolás” stb.) csupán kis tételekre terjednek ki, az árucseré döntő része továbbra is nagyrészt nemzeti szinten szerveződik. A villanyáram termelését illetően egyes országokban csak elméleti szinten lehet versenyről beszélni, hiszen a 27-ből 8 országban a hagyományos piaci szereplők ellenőrzik az áramtermelés 80 %-át. A nemzeti gázszolgáltatók domináns (sőt egyes országokban kizárólagos) helyzetét figyelembe véve pedig a belső gázpiaci jórészt szintén csak elméletben létezik.

2.5 A belső energiapiac mai működése tehát inkább jellemezhető az elmúlt húsz év során elfogadott európai szabályozásokat egymástól függetlenül alkalmazó nemzeti gyakorlatok, piacok és ipari szereplők együtteseként, amelyek az egyes országok szabályozó hatóságai és az ACER ellenőrzése mellett léteznek, mintsem az európai ipar és a fogyasztók számára a valódi versenynek köszönhetően hasznot hozó egységes gazdasági térségként. Az energetikai kérdésekre adott nemzeti válaszok azonban a szomszédos országok energiaáira is hatással vannak, egyoldalú döntéshozatalra pedig ebben a kérdésben nincs lehetőség.

2.6 Az alkalmazott árakat torzítják a gyakran túlzott mértékű és nem átlátható helyi vagy nemzeti adótételek, melyek egyes esetekben 15 év alatt 1 000 %-kal nőttek, ami komoly hátrányba hozta az egyéni fogyasztókat és a villamosenergia-igényes iparágakat. A megújuló energiák fejlesztésére buzdító, de az egyes országok között nem egyeztetett nemzeti politikák – amennyiben nem kívánjuk az európai áramellátó rendszer irányításának ellehetetlenülését – az európai piac újrarajzolását követelik meg, mivel ezek az energiahordozók emberi beavatkozással nem befolyásolhatóak, és elsőbbséget élveznek a hálózaton. Bármilyen energiatípról legyen szó, a tagállamok által alkalmazott támogatási (vagy felmentési) politikák teljes átláthatósága szükséges ahhoz, hogy bizonyosak lehessünk a piac valamennyi szereplőjének tisztességes magatartásáról és az uniós versenyszabályoknak az energiaszektorban történő tényleges betartásáról.

2.7 Az az elterjedt gyakorlat, hogy az árakat nemzeti szinten szabályozzák, nem ad olyan dinamikus árjelzéseket, melyek képesek lennének a fogyasztókat fogyasztásuk mérséklésére és energiaszámlájuk kordában tartására ösztönözni. Ez a gyakorlat emellett nem biztosítja az energiaszolgáltatás és –termelés valós költségeinek fedezését sem, ami megbillenti az energiacegek pénzügyi egyensúlyát, és ellehetetleníti a következő évtizedekben szükségessé váló beruházásokat a termelés és a hálózat-fenntartás tekintetében.

2.8 Végül a megfelelő tájékoztatás és információ, valamint az átláthatóság hiánya miatt a belső energiapiac az európai polgár/fogyasztó részéről mind céljait, mind módjait illetően széleskörű értetlenségbe ütközik. Bár a lakossági fogyasztók piaca elméletileg már 2007. január 1-jén megnyílt, a szolgáltatóváltá-

soknak az Unió egyes országaiban tapasztalt kis száma az államok, a szabályozók és az ipari szereplők részéről megnyilvánuló idült információ- és kommunikációhiány következménye.

3. Elsőbbségi irányvonalak a belső energiapiac megvalósítása érdekében

3.1 Az Európa előtt álló nagy kihívásokkal (gazdasági világválság, klímaváltozás, ellátásbiztonság stb.) szemben nagyobb átláthatóságra, rugalmasságra, a tagállamok közötti fokozott energiakeresére és összefonódásra van szükség a hatékonyság és a szolidaritás terén nyilvánvaló nyereség elérése, valamint a megkezdett beruházások optimalizálása érdekében.

3.2 Az EGSZB egyértelműen támogatja az Európai Bizottság által elindított kezdeményezéseket, és úgy véli, hogy az 500 millió fogyasztóra kiterjedő valódi közös energetikai térség megvalósítása – túl az Európai Energiaközösség létrejöttén is – nélkülözhetetlen eleme az európai növekedés újbóli beindításának. Az EGSZB szerint a bőven rendelkezésre álló, megosztott és versenyképes energia kulcsfontosságú eleme az európai gazdasági fejlődésnek és munkahelyteremtésnek. Az európai iparnak a fennmaradáshoz és a további fejlődéshez versenyképes energiaárakra van szüksége.

3.3 Ennek szellemében ellenőrizni kell, hogy az 1996 decembere óta elfogadott rendeletek és irányelvek formális alkalmazásán túl a tagállamok a belső energiapiacra vonatkozó jogszabályok szelleme szerint járnak-e el, valamint, hogy regionális, nemzeti és európai szinten elősegítik-e a valódi versenyt. Az EGSZB támogatja az energiahordozók szállítóhálózatainak használatát könnyítő és hatékonyságát növelő kezdeményezéseket, melyek a megújuló energiák tetemes fejlődése miatt gyorsított szabványosító munkával járnak. Helyesli az energiahálózatok összekapcsolását és a piac-összekapcsolást, valamint az olyan többoldalú együttműködések, mint amilyen a Coreso (a nyugat-európai villanyhálózatot koordináló szerv) létrehozása, amely egy európai áramelosztó rendszer kezdeti stádiumának tekinthető.

3.4 Az államilag meghatározott energiaárak létezése, mely elsősorban nemzeti politikai megfontolásoknak tudható be, az Unió érdekeivel ellentétes protekcionista megközelítést tükröz, és fékezi az energia tényleges árának a fogyasztók magatartásában való visszatükröződését: csak időleges jelleggel fogadható el a vele élni kívánó tagállamok vonatkozásában. A költségeknek (a széndioxiddal kapcsolatos költségeket is beszámítva) tényleges változását tükröző árjelzéseket kell a fogyasztókhoz és a beruházókhoz eljuttatni, hogy jövőbeli döntéseiket ésszerűen hozhassák meg. A valós költségekhez igazodó energiaár egyik eleme a fogyasztás kordában tartásának, valamint annak, hogy a fogyasztók szükségképpen változtassanak magatartásukon, és tevékenyebb szerepet vállaljanak a most kiépülő új modell megvalósításában.

3.5 Emellett tisztázni és egységesíteni kell a helyi és nemzeti energiaadókat, amelyek uniószerre nagyon eltérőek. Így a villanyáramot tekintve az illetékek és a hía mértéke az Egyesült Királyságban meglévő 4,7 %-tól a dániai 54,6 %-ig terjed, függetlenül a megtermelt villanyáram energiatartalmától. Az EGSZB ezért helyesli az energia egységes, intelligensebb európai megadóztatására irányuló európai bizottsági kezdeményezéseket. A 3x20-as célkitűzések megvalósítása és a széndioxid-kibocsátás 2050-ig történő 80–95 %-os csökkentése olyan közös adókeret létrehozását igényli, mely objektív alapokon állapítja meg a megújuló és a fosszilis energiákat sújtó adóterheket, amennyiben minden egyes termékre nézve figyelembe veszi az energiatartalmat és a szén-dioxid-kibocsátást is.

3.6 Az európai háztartások 13 %-át, azaz 65 millió európai lakost sújtó energiaszegénységet/-bizonytalanságot nem lehet elválasztani a belső energiapiac építésétől. A kezdeti célkitűzésekben szereplő versenyhelyzetre csak valamennyi európai fogyasztó érdekeit szem előtt tartva szabad törekedni. Ez azzal jár, hogy a polgárt-fogyasztót helyezzük ismét a középpontba, miközben minél gyorsabban fel kell vázolnunk az energiaszegénység európai meghatározását, mely a regionális támogatások európai politikájának mintájára képes nemzeti támogatási politikákat életre kelteni. Az Európai Uniónak ügyelnie kell arra, hogy világosan elkülönítse ezeket az energiaszegénység elleni küzdelmet célzó, szükséges és sürgős politikákat a belső piac szellemétől idegen protekcionista díjszabási gyakorlatoktól. Az EGSZB azt javasolja, hogy a 2013 májusában megrendezendő európai energiaügyi csúcstalálkozót szenteljék elsősorban ennek a kérdésnek, mintegy előképeként egy európai energiaügyi közszolgáltatásnak.

3.7 Az EGSZB energiaügyben elsőbbségi kérdésként kezeli az oktatást, a tájékoztatást és az átláthatóságot⁽¹⁾, hogy a fogyasztók a legmegfelelőbb döntéseket hozhassák meg mind gazdasági, mind energiahatékonysági szempontból, és így a legolcsóbb szolgáltatókhoz fordulhassanak. Az Európai Uniónak komoly kommunikációs erőfeszítésekre van szüksége ahhoz,

hogy világossá tegye a mindannyiunkat közösen érintő kihívásokat, valamint, hogy egyszerű és szemléletes módon eljuttassa az alapvető információkat az európai fogyasztókhoz.

3.8 Az EGSZB szerint az intelligens mérőórák sikeres bevezetéséhez – ami hozzájárulhat az energiahatékonyság növeléséhez – elengedhetetlen a fogyasztók elkötelezettsége. Továbbra is sok azonban a nyitott kérdés, például hogy a lehetséges előnyök többet nyomnak-e a latban, mint a fogyasztói költségek, valamint az interoperabilitás és az adatvédelem kérdései. Ezeket a problémákat valamennyi energiefelhasználó érdekében minél előbb meg kell oldani.

3.9 A holnap európai energiapiacát nem szabad, hogy továbbra is csak a kínálat logikája határozza meg, hanem elő kell segítenie az ipari és lakossági energiefelhasználás csökkenését is, miközben a lehető legnagyobb hasznot húzza a hálózatokhoz és az intelligens fogyasztásmérőkhöz kapcsolódó új funkciókból. Az EGSZB ezért támogatja olyan koordinált kapacitási mechanizmusok európai szintű kidolgozását, melyek képesek mérsékelni a fogyasztási csúcsokat, biztonságosabbá tenni az európai áramrendszerek működését (főként a fogyasztási csúcsidőszakban), illetve rábírní a fogyasztókat az áramfogyasztás csökkentésére.

3.10 Az EGSZB valódi európai vitát tart szükségesnek a fenntartható energiaellátás felé való átmenetről, annak kihívásairól, költségeiről és a tagállamok között történő megszervezéséről. Európa nem állhat 27 különböző, önző módon végrehajtott energiapolitika összeadódásából. Az Unió képes kell, hogy legyen felmérni egy adott tagállam döntéseinek más tagállamokra gyakorolt hatásait. Ehhez alapvetően fontos a civil társadalom bevonása. A különböző fórumok megléte üdvözlendő dolog. Olyan valódi európai vitát kell elindítani az energiáról elsősorban a tagállamokban, amely minden érdekelt felet bevonva összeegyeztethető az ügy európai dimenziójával.

Kelt Brüsszelben, 2013. február 13-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Staffan NILSSON

⁽¹⁾ HL C 191., 2012.6.29., 11–17. o.